

Hooi en hooibergen op het Kampereiland

door Zwier Stoel en Jeroen Kummer

Het Kampereilander hooi genoot vroeger landelijke bekendheid. Vóór de aanleg van de Afsluitdijk zorgden de overstromingen van de landerijen voor gratis bemesting. Verder vergde de hooibouw weinig investeringen, en was daardoor, naast de melk- en boterproductie, een rendabele bedrijfstak. De pacht prijs op het Kampereiland was als gevolg van opbieden vrij hoog. Daardoor waren de baten van de hooiverkoop een welkome aanvulling op het inkomen van de Kampereilander pachters. Op elk erf stonden drie en soms wel vier hooibergen. Direct achter de boerderij stonden de koeberg, waarin het hooi voor eigen gebruik werd bewaard.

Wat is er nu zo specifiek aan het Kampereilander hooi? De bodem van het Kampereiland bestaat uit rivierklei en gedeeltelijk zeeklei. Er was ook een zeldzaam goede grasmatt, met grassen die maar weinig in Nederland voorkwamen. De ondereinden van het gras hebben een zoete smaak met een hoge voedingswaarde; dit in tegenstelling tot lager gelegen landerijen met zuurdere grasbestanden.

Het gewonnen hooi werd eerst in de verschillende hooibergen opgeslagen. In de herfst en winter kwam de hooihandel op gang. Het hooi werd veelal los per schip vervoerd van de diverse laadplaatsen naar de plaats van bestemming. De stad Kampen stelde beëdigde hooiwegers aan, die het losse hooi wogen met een driepoot met evenaar en een vijftigponds gewicht. Omstreeks 1900 hadden de hooiperserijen handpersen. De boeren brachten het hooi daar los heen. Elke baal werd op een bascule gewogen en er kwam een kaartje aan met het gewicht erop. Dat was uniek in Nederland.

De persen werden later door een paard of een elektromotor aangedreven, rond 1930 door een tractor. Vanaf die tijd werd het hooi op de boerderij geperst of aan de verschillende losplaatsen aan het water. Schepen zorgden voor het transport naar de bestemmingen in den lande. Met name werd veel hooi vervoerd naar Amsterdam.

's Avonds om zes uur werd de lading aan de IJsselkade ingescheept, om de

volgende morgen om zes uur op de plek van bestemming aan te komen. Afnemers van het hooi waren vooral bedrijven met paardentractie, zoals Van Gend & Loos met vijfhonderd paarden, de koninklijke stallen, de paarden-tram in Amsterdam en de legergarnizoenen in Deventer, Ede en Amersfoort. Rond 1940 was de hooiproductie op zijn hoogtepunt. Toen waren er drie grote hooi-handelsbedrijven actief. De firma H.J. Bruins en de firma W. van der Weerd en zoon hadden ieder een omzet van liefs drie miljoen kilo! De firma B. van 't Oever produceerde 1,2 miljoen kilo; hij was ook pachter van erf 80.

De ruilverkaveling op het Kampereiland omstreeks 1960 betekende nage-noeg het einde van de hooiverkoop. Er kwamen meer koeien op de boeren-erven en het hooi werd vervangen door graskuil en maïs.

In 2008 verscheen bij de Stichting IJsselacademie te Kampen *Hooibergen in Nederland. Geschiedenis en behoud van een agrarisch cultuurmonument*. Aansluitend bij de publicatie van dat overzichtswerk leek het een aardig idee om hieronder, in tekst maar vooral in beeld, aandacht te besteden aan de rijke hooitraditie op het Kampereiland. De foto's zijn, tenzij anders ver-meld, afkomstig uit de collectie Zwier Stoel, Museumboerderij erf 29.

Hooibouw op erf 46, familie Albert Kamphof en Hendrikje van Ittersum. Zichtbaar is het begin van de hooibouw. De koeberg links en de paardeberg rechts zijn leeg. De grasmachine staat klaar om het gras te maaien. In de koeberg werd het hooi voor het eigen vee opgeslagen; in het paardeberg het hooi voor de handel. Deze berg stond het dichtst bij de achterdeur. Opname omstreeks 1935.

In het hooiland op erf 46. Op de hooihark Hendrikje van Ittersum-Kamphof. Opname omstreeks 1935.

Erf 46. Het hooi wordt met de hooigrijper van de hooiwagen in de hooiberg gebracht.
Opname omstreeks 1935.

Erf 4 op de Mandjeswaard, van pachter Aalt Boers en Elisabeth Boer. Zichtbaar op het erf zijn de Bobby-hooischudder, de Martin-hooiwender en de Nicholson-hooihark. Opname omstreeks 1935.

Erf 6 op de Mandjeswaard, van pachter Gerrit Jan Holtland en Jennigje van der Weerd. Collectie Stichting Historisch Boerderij Onderzoek, Openluchtmuseum, Arnhem.

Erf 39. De Ganzenpol, van pachter Jan Stoel en Annigje Selles. Opname omstreeks 1935.
Collectie Stichting Historisch Boerderijonderzoek, Openluchtmuseum, Arnhem.

Erf 69 op de Melm, van pachter Hendrik van der Vegt en Marigje van 't Hul. Opname omstreeks 1935.

Twee vrachten hooi op de pont over het Ganzendiep bij Seveningen op weg naar de hooiperserij bij het station. Opname omstreeks 1930.

Het hooihandelsbedrijf Van der Weerd aan de Zwolseweg te Ijsselmuiden, op de plaats van de huidige zinkerij. Zichtbaar zijn W. van der Weerd en zoon, en mensen van het garnizoen. Opname omstreeks 1930.

Hooipersen op de loswal bij erf 43. Bij de pers staan Hooihandelaar Van der Weerd, de beëdigde hooiweger en mensen van het garnizoen. Opname omstreeks 1930.

Een volgeladen schip verlaat de loswal bij erf 43 om via Grafhorst over het Ganzendiep naar de eindbestemming te gaan. Opname omstreeks 1930.

Erf 93 van pachter Lubbert van der Kolk en Jennigje van Ittersum. Het hooi wordt op de boerderij in balen geperst. Opname omstreeks 1930.

In 1942 ontstond er een tekort aan hooi op het Kampereiland. Dit transport brengt hooi vanuit Schokland.

Een hooiwagen met rustende ooievaars op erf 32 van pachter Jan van Bruggen en Geertje Netjes. Opname omstreeks 1935.

De hooiberg van stadsboer Klaas Buyert in de tweede kavel vanaf het plantsoen aan de Sellesweg. De zolder van sommige stadsboeren was te klein om al het hooi te bergen. Opname omstreeks 1950.

Erf 23 van pachter Hendrik van Dijk Flipzoon. Het hooi wordt hier opgeslagen met een hooiblazer en bovenin verdeeld met een hooiverdeler; van dat laatste apparaat was Hendrik van Dijk de uitvinder.

Genemuiden gezien vanaf de Kamper dijk, richting Kamperzeedijk. Op de voorgrond het drogen van biezem, op de achtergrond de hooibergen van de Genemuider stadsboeren aan de Achterweg, de enige straat in Nederland waar een rookverbod gold. Opname omstreeks 1935.

De loswal bij erf 43. Een ongeluk met een volgeladen hooiwagen bij de oprit van de Kamper IJsselbrug. Opname omstreeks 1930.